

9.9.2020

Kaasumarkkinan menettelytapa- ja tiedonvaihto-ohje

Versio 1.73

22.12.2020

Muutokset

Versio	Pvm	Muutos
1	9.5.2019	Ensimmäinen versio. Ohjetta päivitetään teknisen toteutuksen edetessä.
1.1	20.5.2019	Sääntöjen ja sopimusten julkaisu- ja rekisteröitymisen aloitusajankohta siirretty kesä-heinäkuun 2019 vaihteeseen (odottavat Energiaviraston vahvistuspäätöstä).
1.2	28.6.2019	Lisätty viittaus kesäkuussa julkaistuun Kaupankäynti-ilmoitusten ja nominaatioiden standardiin. Sääntöjen ja sopimusten julkaisu- ja rekisteröitymisen aloitusajankohta siirretty heinä-elokuulle 2019 (odottavat Energiaviraston vahvistuspäätöstä).
1.3	4.9.2019	Lisätty suositus DSOille tuoda käyttöpaikkatiedot 2.10.2019 mennessä, täsmennyksiä portaalin aukeamiseen, viimeistään-aikaraja milloin perustietojen täytyy olla kaasudatahubissa, kaasudatahubin demoympäristön kuvaus sekä maininta vaatimuksesta biokaasun tiedonvaihdosta vähittäismyyjälle. Muutettu toimitussuhteiden ilmoittamisen aukeamisen ajankohta 3.10. -> 15.10.2019 sekä alkaen-päivämäärä, josta alkaen TSO kykenee allekirjoittamaan ja palauttamaan puitesopimuksia 1.9. -> syyskuu 2019.
1.4	13.9.2019	Lisätty TSO:n postiosoite allekirjoitettujen sopimusten toimittamiseen
1.5	3.10.2019	Lisätty määritelmä puitesopimuksien vakuusvaatimuksissa mainitulle siirtoverkonhaltijan osoittamalle pankkitilille
1.6	15.4.2020	Poistettu uuteen markkinamalliin siirtymiseen liittyvät kohdat. Lisätty listat relevanteista asiakirjoista ja linkeistä. Linkit ja ulkoasu päivitetty. Lisätty kapasiteetinvarausten korjausperiaatteet ja tukkumarkkinan manuaalimenettelyt.
1.7	26.5.2020	Lisätty kuvaus taseselvityksen 1. korjauskierroksesta ja korjauksiin liittyvä laskutuksesta
1.71	28.5.2020	Lisätty taseselvityksen korjauksiin liittyvän laskutuksen minimiraja +/-5 €
1.72	9.9.2020	Päivitetty TSO:n postiosoite allekirjoitettujen sopimusten toimittamiseen
1.73	22.12.2020	Päivitetty TSO:n yhteyshenkilö allekirjoitettujen sopimusten toimittamiseen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Määritelmät	4
1.2	Muut menettelytapaan ja tiedonvaihtoon liittyvät asiakirjat.....	4
1.3	Linkit	5
2	Markkinaosapuoleksi rekisteröityminen	5
2.1	Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan postiosoite allekirjoitettujen sopimusten toimittamista varten	6
2.2	Rekisteröitymisprosessi	6
3	Osapuolitunnukset.....	8
3.1	Shipperin ja traderin osapuolitunnus	8
3.2	Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän osapuolitunnus	9
3.3	Siirtoverkon loppukäyttäjän ja biokaasun verkkoosyöttäjän osapuolitunnus.....	9
4	Käyttöpaikkatunnukset ja mittausalueet.....	9
4.1	Siirtoverkon käyttöpaikkatunnus	9
4.2	Jakeluverkon käyttöpaikkatunnus.....	9
4.3	Mittausalueet.....	9
5	Tukkumarkkinan tiedonvaihto	11
5.1	Shipperin ja traderin sähköiset sanomaviestit	11
5.2	Manuaaliset menettelyt	11
5.3	Kapasiteettivarausten korjaukset	12
6	Vähittäismarkkinan tiedonvaihto	13
6.1	Tasejakso ja sen vaikutus mittaukseen ja laskutukseen	14
6.2	Ei-päivittäin luettavien käyttöpaikkojen kulutuksen selvittäminen	14
6.3	Biokaasun vähittäismyyntiin liittyvä tiedonvaihto	14
7	Taseselvityksen 1. korjauskierros ja korjauksiin liittyvä laskutus	14
7.1	Yleistä	14
7.2	Minimiraja korjauslaskutukselle.....	16
7.3	Tasepoikkeama	16
7.4	Kapasiteettiylitys (Ottovyöhyke, biokaasun syöttö).....	16
7.5	Hyödykemaksu	17
7.6	Valmisteverot.....	17

1 Johdanto

Kaasumarkkinan menettelytapa- ja tiedonvaihto-ohje täydentää Suomen kaasumarkkinan sääntöjä, jotka astuivat voimaan 1.1.2020.

Kaasumarkkinan menettelytapa- ja tiedonvaihto-ohje on laadittu shippereille, tradereille, siirtoverkon loppukäyttäjille, biokaasun verkkoosyöttäjille, jakeluverkonhaltijoille ja vähittäismyyjille tarkentamaan menettelytapoihin liittyviä suosituksia ja tiedonvaihtoon liittyviä vaatimuksia ja ohjeita.

Kaasumarkkinan menettelytapa- ja tiedonvaihto-ohjeen voimassa olevaa versiota ylläpidetään järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan [verkkosivulla](#).

1.1 Määritelmät

Kulloinkin voimassa olevien Kaasunsiirron, Kaasunjakelun ja Biokaasun [sääntöjen määritelmät](#) ovat voimassa tässä dokumentissa.

1.2 Muut menettelytapaan ja tiedonvaihtoon liittyvät asiakirjat

Seuraavat asiakirjat ovat saatavilla järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan [verkkosivuilla](#).

Kaasunsiirron säännöt	Suomen kaasujärjestelmän markkinasäännöt shipperin ja traderin markkinaroolissa toimivia markkinaosapuolia varten
Biokaasun säännöt	Suomen kaasujärjestelmän markkinasäännöt biokaasun verkkoosyöttäjän markkinaroolissa toimivia markkinaosapuolia varten
Kaasunjakelun säännöt	Suomen maakaasujärjestelmän markkinasäännöt vähittäismyyjän markkinaroolissa toimivia markkinaosapuolia varten
Edig@s XML 5.1 guideline for Finland	Shipperin ja traderin kaupankäynti-ilmoitusten ja nominaatioiden standardit (saatavilla vain englanniksi)
Gasgrid-portaalin käyttöohje	Gasgrid-portaalin käyttöohje (saatavilla vain englanniksi)
Kaasun mittaussuosituks	Siirtoverkonhaltijalle, jakeluverkonhaltijoille ja mittausvastaaville, sekä muille mittaukseen sekä mittaustietojen käsittelyyn, välitykseen ja vastaanottoon liittyville osapuolille. Suositus käsittelee sekä siirto- että jakeluverkkojen mittauksia.
KaasuDatahubin käyttöohje	Vähittäismarkkinoiden keskitetyn tiedonvaihtojärjestelmän Datahubin käyttöohje. Sisältää mm. ohjeet taseselvitystietojen (energiatietojen) noutamiseen.

Mittaustietojen SAF-aineistokuvaus kaasudatahubiin	Kuvaa mittaustietojen lähettämistä koskevat tekniset vaatimukset. Jakeluverkon päivittäin etäluettavien ja validoitujen käyttöpaikkojen kaasumäärien SAF-aikasarjakuvaus.
--	---

1.3

Linkit

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan verkkosivut	https://gasgrid.fi/
Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan portaali	https://gasgridportal.fi/
KaasuDatahub (KaTSO)	https://katso.azurewebsites.net/Kirjaudu?ReturnUrl=%2F#
Markkinaosapuoleksi rekisteröityminen ja vakuussitoumussopimus	https://gasgrid.fi/markkinaosapuoleksi-rekisteroityminen/
Sähköinen rekisteröitymislomake	https://gasgridportal.fi/register
Markkinasäännöt ja suositukset	https://gasgrid.fi/kaasumarkkinat/markkinasaannot-ja-suositukset/
Mittaustietojen lähettämistä koskevat tekniset vaatimukset (sisältää mm. jakeluverkon päivittäin etäluettavien ja validoitujen käyttöpaikkojen kaasumäärien SAF-aikasarjakuvaus)	https://gasgrid.fi/mittaustietojen-saf-aineistokuvaus-kaasudatahubiin-id-8263/
Manuaalisen tiedonvaihtomenettelyn lomakkeet (xlsx) shippereille ja tradereille. Käytetään vain silloin, kun TSO:n markkinatiedonvaihtojärjestelmät eivät ole käytössä (ks. luku 5.2).	https://gasgrid.fi/wp-content/uploads/Gasgrid-Finlands-forms-for-manual-data-exchange-version-1.0.xlsx

2

Markkinaosapuoleksi rekisteröityminen

Markkinaosapuoleksi rekisteröityminen avattiin 1.8.2019. Markkinaosapuolia ovat shipper, trader, siirtoverkon loppukäyttäjä, vähittäismyyjä ja biokaasun verkkoonsyöttäjä. Tämän lisäksi kaikkien jakeluverkonhaltijoiden on rekisteröidyttävä järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle alla esitetyn rekisteröitymisprosessin mukaisesti.

2.1 Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan postiosoite allekirjoitettujen sopimusten toimittamista varten

Gasgrid Finland Oy
Mika Myötyri
Keilaranta 19 D
02150 Espoo
Finland

2.2 Rekisteröitymisprosessi

Kuva 1. Prosessikaavio markkinaosapuoleksi rekisteröitymisestä

1. Toimita perustiedot ja liitteet rekisteröitymislomakkeella

- **Markkinaosapuolen** on toimitettava perustietonsa järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle täyttämällä siirtoverkonhaltijan verkkosivulla esitetty [sähköinen rekisteröitymislomake](#). Jos markkinaosapuoli rekisteröityy shipperin tai traderin markkinarooliin, tämän on rekisteröitymislomakkeen yhteydessä toimitettava lisäksi enintään kolme kuukautta vanha kaupparekisteriote (tai vastaava kansallinen dokumentti, jos yritys on rekisteröity muuhun maahan kuin Suomeen) sekä yrityksen viimeisin tilinpäätös (jos olemassa).
- **Jakeluverkonhaltijan** on toimitettava perustietonsa järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle täyttämällä siirtoverkonhaltijan verkkosivulla esitetty [sähköinen rekisteröitymislomake](#).

2. Toimita allekirjoitettu puitesopimus TSO:lle

- **Markkinaosapuolen** on toimitettava järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle kirjallisesti kahtena kappaleena alkuperäinen markkinaosapuolen allekirjoittama markkinaroolikohtainen puitesopimus (ks. postiosoite kohdassa 2.1). Sama markkinaosapuoli voi toimittaa useita puitesopimuksia riippuen siitä, mihin markkinarooleihin ko. markkinaosapuoli haluaa rekisteröityä.

- **Jakeluverkonhaltijan** on toimitettava (ks. postiosoite kohdassa 2.1) järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle kirjallisesti kahtena kappaleena alkuperäinen jakeluverkonhaltijan allekirjoittama Yhteistyösopimus järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan ja jakeluverkonhaltijan välillä.
3. *Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija tarkistaa tiedot, sekä allekirjoittaa ja palauttaa puitesopimuksen*
- Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija allekirjoittaa vastaanotetut sopimukset ja toimittaa ne rekisteröitymistä pyytäneelle osapuolelle viimeistään kahden viikon kuluessa edellyttäen, että sopimuksen vastapuoli on toimittanut tältä vaadittavat tiedot ja asiakirjat.
 - Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija lähettää allekirjoitetuista sopimuksista yhden alkuperäisen kappaleen siihen postiosoitteeseen, jonka osapuoli on ilmoittanut perustietoinaan järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle.
4. *Käyttöoikeudet portaaliin*
- Osapuoli saa järjestelmävastaavalta siirtoverkonhaltijalta pääsyoikeuden ja tunnukset järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan [portaaliin](#) siihen sähköpostiosoitteeseen, jonka osapuoli on ilmoittanut perustietoinaan järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle.
5. *Koekäytä tiedonvaihto*
- Koekäytön laajuus on sovittavissa järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan kanssa.
6. *Toimita vakuutussitoumus TSO:lle tarvittaessa*
- **Siirtoverkon loppukäyttäjän** (Verohallinnolle rekisteröityneitä käyttäjiä lukuun ottamatta)¹ ja **jakeluverkonhaltijan** on toimitettava järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle sopimusten mukaiset riittävät vakuudet ennen kuin osapuolen kaupallinen toiminta voi alkaa. Järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle on asetettava vakuus, joka on arvoltaan siirtoverkon loppukäyttäjän tai jakeluverkonhaltijan viimeisten 12 kuukauden aikana toteutuneen suurimman maakaasun veroja ja huoltovarmuusmaksuja koskevan kuukausittaisen laskun arvoinen ulottuen liukuvasti myös veroihin ja huoltovarmuusmaksuihin, jotka osapuoli on maksanut vuonna 2019.
 - **Shipperin ja traderin** on toimitettava järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle sopimusten mukaiset riittävät vakuudet ennen kuin shipper voi varata kapasiteettia ja tasevastaavaksi aikova shipper tai trader voivat toimia tasevastaavana. Järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle on asetettava vakuus, joka on kunakin ajanhetkenä arvoltaan viimeisten 12 kk aikana toteutuneen suurimman kapasiteettia koskevan kuukausilaskun määrä kerrottuna kolmella. Tätä vakuusvaatimusta sovelletaan kuitenkin siten, kuin kaikki markkinaosapuoliksi 1.8.2019 alkaen rekisteröityvät shipperit olisivat uusia toiminnanharjoittajia, joilla ei ole aiempia

¹ Siirtoverkon loppukäyttäjän, joka on hakeutunut Verohallinnolle rekisteröidyksi käyttäjäksi, ei tarvitse asettaa vakuuksia järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle.

kapasiteettisopimuksia. Tasevastaavalta shipperiltä tai tasevastaavalta traderilta vaaditaan lisäksi, että järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle asetetun vakuuden arvo kattaa tasevastaavan kunakin ajanhetkenä avoimena olevat laskut tasepoikkeamamaksuista ja arvioidut tasevastaavalta laskuttamatta olevat tasepoikkeamamaksut sisältäen 10 % varmuusmarginaalin tasepoikkeamamaksujen kuukausivaihtelulle. Myös tähän vakuusvaatimukseen sovelletaan periaatetta, että kaikki tasevastaaviksi shippereiksi ja tradereiksi 1.8.2019 alkaen rekisteröityvät markkinaosapuolet ovat uusia toiminnanharjoittajia.

- Siirtoverkon loppukäyttäjän, shipperin ja traderin puitesopimusten sekä siirtoverkonhaltijan ja jakeluverkonhaltijan yhteistyösopimuksen mukaisesti järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija hyväksyy vakuuksina A-luottoluokitettun (Moody's tai Standard & Poors) EU-maahan rekisteröidyn rahoituslaitoksen on demand- vakuussitoumukset ja pankkitalletukset järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan osoittamalle pankkitilille. Pankkitilillä tarkoitetaan A-luottoluokitettun (Moody's tai Standard & Poors) EU-maahan rekisteröidyn rahoituslaitoksen vakuustiliä, jonka panttaussitoumus toimitetaan järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle.
- Vakuussitoumuksen laatimiseen on suositeltavaa käyttää järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan vakuussitoumussopimusta, joka löytyy järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan [verkkosivulta](#).

7. Hyväksy koekäyttö tarvittaessa

3 Osapuolitunnukset

Osapuoli tarvitsee tiedonvaihtoaan varten osapuolitunnuksen, jonka osapuoli ilmoittaa järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle markkinaosapuolirekisteriin rekisteröitymisen yhteydessä. Alla esitetään vaatimukset ja ohjeet osapuolitunnusten hakemiseksi.

Samalla yrityksellä voi olla käytössään sekä EIC-osapuolitunnus että yksi tai useampi GLN-osapuolitunnus eri markkinaroolissa toimimista varten. Yhdessä markkinaroolissa on kuitenkin mahdollista käyttää vain yhtä osapuolitunnusta. Samaa osapuolitunnusta ei voi käyttää useammassa markkinaroolissa.

3.1 Shipperin ja traderin osapuolitunnus

Shipperin ja traderin on käytettävä osapuolitunnuksenaan EIC (European Identification Code) tunnistejärjestelmässä määriteltyä osapuolitunnusta (ns. EIC-X -tunnus).

Jos sama osapuoli (sama verotusyksikkö) on hankkinut EIC-X -tunnuksen sähkömarkkinoille, samaa EIC X osapuolitunnusta on käytettävä myös kaasumarkkinalla. EIC-tunnusta edellytetään esimerkiksi tietyissä viranomaisraportoinneissa. EIC-tunnistejärjestelmä on sähkön kantaverkkoyhtiöiden yhteistyöjärjestön ENTSO-E:n hallinnoima. Suomessa EIC-tunnukset myöntää Fingrid sähkömarkkinoille ja GasGrid Finland kaasumarkkinalle. Lisätietoa EIC-X-tunnuksen hakemisesta löytyy järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan [verkkosivuilta](#).

3.2 Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän osapuolitunnus

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on käytettävä osapuolitunnistenaan GS1-järjestelmän GLN-tunnusta. Vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija voivat valita haluamansa GS1-yritystunnisteen pituuden (7, 9, 10 tai 11).

Jos sama osapuoli (sama verotusyksikkö) toimii useassa markkinaroolissa (esim. jakeluverkonhaltijana ja vähittäismyyjänä), tämän on käytettävä tiedonvaihdossaan GLN-tunnuksia, jonka yritystunniste on sama, mutta juokseva numero eri. Osapuolen tulee ilmoittaa käyttämänsä GLN-tunnukset järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle, joka hyväksyy tunnukset ja julkaisee nämä muiden osapuolten saataville. Osapuolen tulee myös ilmoittaa, mihin markkinarooliin kutakin GLN-tunnusta käytetään.

Osapuolen on tilattava GS1-yritystunnus GS1-Finlandilta (<https://www.gs1.fi/palvelumme/gs1-yritystunniste>).

3.3 Siirtoverkon loppukäyttäjän ja biokaasun verkkoosyöttäjän osapuolitunnus

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija määrittelee siirtoverkon loppukäyttäjälle ja biokaasun verkkoosyöttäjälle osapuolitunnukset, joita näiden on käytettävä tiedonvaihdossaan.

4 Käyttöpaikkatunnukset ja mittausalueet

4.1 Siirtoverkon käyttöpaikkatunnus

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija määrittelee siirtoverkon loppukäyttäjien käyttöpaikoille ja siirtoverkkoon liitetyille biokaasun syöttöpisteille kansalliset käyttöpaikkatunnukset. Jakeluverkkoon liitetyille biokaasun syöttöpisteille käytetään aina ko. jakeluverkonhaltijan käyttöpaikkarekisteriin rekisteröimää GSRN-käyttöpaikkatunnusta. Siirtoverkon loppukäyttäjät ja biokaasun verkkoosyöttäjät voivat tarkastaa omat käyttöpaikkatunnuksensa järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan portaalista.

4.2 Jakeluverkon käyttöpaikkatunnus

Jakeluverkkojen käyttöpaikoilla ja jakeluverkkoon liittyneillä biokaasun syöttöpisteillä on oltava GS1-järjestelmän mukaisesti määritelty GSRN-tunnus.

Yleisesti 18-numeroinen GSRN-tunnus koostuu GS1-yritystunnisteesta, palveluviitenumeroista sekä tarkistusnumerosta. Palveluviitenumeron pituus riippuu GS1-yritystunnisteen pituudesta.

Palveluviitenumeron käytölle ja sen yksittäisten numeroiden määrittämiselle ei ole asetettu rajoituksia GS1-organisaation puolesta. Yritykset voivat määrittää palveluviitenumeron vapaasti kunhan kaikki tunnukset ovat yksilöllisiä.

GSRN-tunnuksen tulee olla voimassa koko jakeluverkon käyttöpaikan tai biokaasun syöttöpisteen elinkaaren ajan.

4.3 Mittausalueet

Jakeluverkoille ei tarvita verkotunnuksia. Kukin jakeluverkko muodostaa yhden tai useamman mittausalueen alla esitettyjen periaatteiden mukaisesti:

a) *Jakeluverkko, johon ei ole liitetty biokaasun syöttöpistettä*

Jakeluverkko muodostaa yhden mittausalueen, jolle käytetään siirtoverkon ja jakeluverkon välisen rajapisteen lämpöarvoa. Jakeluverkon jäännöskulutuksen kaasumäärät lasketaan vähentämällä siirtoverkon ja jakeluverkon välisen rajapisteen mitatuista kaasumääristä ko. jakeluverkon päivittäin luettavien käyttöpaikkojen mitatut kaasumäärät. Kaasumäärät muunnetaan energioiksi kertomalla ne siirtoverkon ja jakeluverkon välisen rajapisteen lämpöarvoilla.

b) *Jakeluverkko, johon liittynyt biokaasun syöttöpiste*

Jakeluverkonhaltija vastaa jakeluverkon käyttöpaikkojen jakamisesta yhteen tai useampaan mittausalueeseen ja määrittää kullekin mittausalueelle lämpöarvot. Jakeluverkon jäännöskulutuksen energiamäärä määritetään laskemalla yhteen siirtoverkon ja jakeluverkon välisen rajapisteen kaasumäärä kerrottuna rajapisteen lämpöarvolla ja biokaasun syöttöpisteen mitattu kaasumäärä kerrottuna biokaasun syöttöpisteen lämpöarvolla ja vähentämällä tästä summasta jakeluverkon päivittäin luettavien käyttöpaikkojen mitatut kaasumäärät, jotka on muunnettu energioiksi käyttäen kunkin käyttöpaikan mittausalueen lämpöarvoa.

c) *Kaksi jakeluverkkoa muodostavat ns. rengasverkon eli jakeluverkot voidaan fyysisesti kytkeä toisiinsa ja molemmilla verkoilla on myös liityntä siirtoverkkoon*

Taseselvityksessä näiden kahden jakeluverkon rajapistemittauksien kaasumäärät lasketaan yhteen olettaen, että rajapisteisiin ja kaikkiin käyttöpaikkoihin voidaan käyttää samaa lämpöarvoa. Jakeluverkon jäännöskulutuksen kaasumäärät lasketaan kuin kyseessä olisi yksi verkko eli siirtoverkon ja jakeluverkon välisten rajapistemittausten summasta vähennetään molempien verkkojen päivittäin luettavien käyttöpaikkojen mitatut kaasumäärät. Energiamäärät saadaan kertomalla kaasumäärät rajapisteisiin sovellettavalla lämpöarvolla.

d) *Kaksi jakeluverkkoa muodostavat ns. ketjun eli kahden jakeluverkon välissä on jakeluverkkojen välinen rajapiste ja vain toisella verkoista on liityntä siirtoverkkoon*

Taseselvityksessä määritetään kaasumäärät sille jakeluverkolle, joka on liittynyt siirtoverkkoon, vähentämällä siirtoverkon ja jakeluverkon välisestä rajapistemittauksesta jakeluverkkojen välisen rajapisteen mitattu kaasumäärä. Siirtoverkkoon liittyneen jakeluverkon jäännöskulutuksen määrä saadaan vähentämällä edellä esitetystä kaasumäärästä ko. jakeluverkon päivittäin luettavien käyttöpaikkojen mitatut kaasumäärät. Jälkimmäisen jakeluverkon jäännöskulutuksen kaasumäärä lasketaan vähentämällä jakeluverkkojen välisen rajapisteen mitatuista kaasumääristä ko. jakeluverkon päivittäin luettavien käyttöpaikkojen mitattu kaasumäärä. Kaikki kaasumäärät muunnetaan energioiksi käyttäen siirtoverkon ja jakeluverkon välisen rajapisteen lämpöarvoa.

5 Tukkumarkkinan tiedonvaihto

Tukkumarkkinoiden tiedonvaihto on keskitetty järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan [portaaliin](#).

Shipper ja trader voivat portaalissa mm.

- Päivittää perustietojaan
- Ilmoittaa taseryhmän jäsenyydestä, hyväksyä taseryhmäänsä jäseniä ja päättää taseryhmän jäsenyyden
- Hyväksyä ja päättää toimitussuhteita
- Varata kapasiteettia (vain shipperit)
- Tehdä kaupankäynti-ilmoituksia ja nominaatioita (vain shipperit)
- Seurata taseselvitystilinsä ja kapasiteettivaraustensa (vain shipperit) tilannetta
- Saada järjestelmävastaavalta siirtoverkonhaltijalta tiedotteita ja ennusteita
- Seurata toteutuneita ja avoinna olevia järjestelmäpalveluita, kapasiteettia ja verotusta koskevia maksujaan ja hyvityksiään (tuleva ominaisuus)

Siirtoverkon loppukäyttäjä, vähittäismyyjä, biokaasun verkkoonsoyttaja ja jakeluverkonhaltija voivat portaalissa mm.

- Päivittää perustietojaan
- Ilmoittaa ja päättää toimitussuhteita (jakeluverkonhaltijan osalta vain, kun jakeluverkossa on ainoastaan päivittäin luettavia käyttöpaikkoja)
- Seurata mittaustietojaan (siirtoverkon käyttöpaikat ja biokaasun syöttöpisteet, jakeluverkonhaltijan osalta vain siirtoverkon ja jakeluverkon rajapistemittaus)
- Saada järjestelmävastaavalta siirtoverkonhaltijalta tiedotteita ja ennusteita
- Seurata toteutuneita ja avoinna olevia verotusta koskevia maksujaan (tuleva ominaisuus, ei koske vähittäismyyjää ja biokaasun verkkoonsoyttajaa)

5.1 Shipperin ja traderin sähköiset sanomaviestit

Shipper ja trader voivat käyttää nominaatioihin ja kaupankäynti-ilmoituksiin myös sähköisiä sanomaviestejä (sanomat Edig@s XML versio 5.1 ja AS4-protokolla). Shipperin tai traderin sähköisten sanomaviestien käyttöönotto edellyttää, että nämä noudattavat järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tiedonvaihtostandardeja (Edig@sin kansallinen soveltaminen) ja läpäisevät hyväksytysti järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan asettamat tiedonvaihtotestit. Kaupankäynti-ilmoitusten ja nominaatioiden standardit ovat saatavilla järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan [verkkosivuilla](#).

5.2 Manuaaliset menettelyt

Vain siinä tapauksessa, että TSO:n markkinatiedonvaihtojärjestelmät eivät ole käytössä, shipperien ja traderien tulee käyttää manuaalista tiedonvaihtomenettelyä. Ilmoitus manuaalisen tiedonvaihdon menettelyjen käyttöönotosta tulee vain TSO:lta sähköpostitse Portaalin käyttäjien osoitteisiin. Vain siinä tapauksessa, että TSO on antanut ilmoituksen, shipperit ja traderit voivat käyttää manuaalista tiedonvaihtomenettelyä. Vastaavasti, kun TSO on antanut ilmoituksen manuaalisen tiedonvaihdon lopettamisesta ja palaamisesta normaaliin tiedonvaihtoon, TSO ei enää käsittele manuaalisia

ilmoituksia. [Excel-lomakkeita](#) on käytettävä manuaalililassa (kukin lomake sijaitsee omalla välilehdellään samassa [tiedostossa](#)):

- Kapasiteetinvaraus
- Nominaatiot, renominaatiot ja kaupankäynti-ilmoitukset
 - o vain nykyistä kaasuntoimituspäivää ja seuraavaa kaasuntoimituspäivää koskevat ilmoitukset otetaan vastaan manuaalisessa tilassa
 - o manuaalisessa tilassa läpimenoaikaa pidennetään yhdellä tunnilla (esim. Balticconnectoria koskevien renominaatioiden normaali läpimenoaika voimaantulolle on 2 tuntia, manuaalililassa 3 tuntia)
- Kapasiteettioikeuksien siirto
 - o Manuaalililassa otetaan vastaan ilmoitukset vain seuraavana kaasupäivänä alkavista ajanjaksoista

Täytetty [lomake](#) lähetetään osoitteeseen commercial@gasgrid.fi

On suositeltavaa lähettää lomake mahdollisimman hyvissä ajoin ennen aikarajaa TSO:n manuaalista käsittelyn helpottamiseksi.

5.3 Kapasiteettivarausten korjaukset

Jos shipper tekee virheen kapasiteetinvarauksessa:

- i) **Suosittelava ja ensisijainen** tapa korjata virhe on ottaa yhteyttä siirtoverkonhaltijaan **ennen kuin** kapasiteetinvaraus hyväksytään. TSO käsittelee varaukset tunnin sisällä lähettämisestä. Yhteydenotto tulee tehdä puhelimitse Gasgridin keskusvalvomoon (numero löytyy portaalin kapasiteetinvaraussivulta) ja sähköpostilla (commercial@gasgrid.fi), jossa todistetaan, että kyseessä oleva varaus oli epäilemättä virhe.
- ii) **Toissijainen** tapa korjata virhe (vain jos vaihtoehto 1 ei ole enää mahdollinen) on ottaa yhteyttä siirtoverkonhaltijaan mahdollisimman pian, mutta **ennen kuin** kyseisen tuotteen kapasiteetinvarausikkuna sulkeutuu. Yhteydenotto tulee tehdä puhelimitse Gasgridin keskusvalvomoon (numero löytyy portaalin kapasiteetinvaraussivulta) ja sähköpostilla (commercial@gasgrid.fi), jossa todistetaan, että kyseessä oleva varaus oli epäilemättä virhe.
- iii) **Vähiten suositeltava** tapa korjata virhe (vain jos vaihtoehdot 1 ja 2 eivät ole enää mahdollisia) on varausikkunan sulkeutumisen jälkeen. Shipperin on annettava ilmoitus kohtuullisessa ajassa (mutta viimeistään ennen lopullista taseselvitystä M + 6). Jos shipper voi osoittaa, että kyseinen varaus oli epäilemättä virhe ja, että sillä ei ollut vaikutusta markkinoihin, siirtoverkonhaltija voi tehdä korjauksen joko

(1) poistamalla kapasiteettivaruksen siirtoverkonhaltijoiden järjestelmistä (koskee päivä- ja päivänsisäisiä tuotteita)

- Tämä voi johtaa kapasiteetin ylitysmaksuihin kyseisinä päivinä (1,5 kertaa yksikköhinta, joka perustuu päivänsisäiseen kiinteään kapasiteettiin)

tai

(2) korjaamalla kapasiteetinvarauksen siirtoverkonhaltijoiden järjestelmissä (koskee pidempiä kuin päivätuotetta)

Kaikissa tapauksissa todistustaakka on shipperillä, jonka on todistettava virhe, jotta siirtoverkonhaltija voi tehdä korjauksen. Sovittuaan korjauksesta TSO tekee korjauksen IT-järjestelmissä ennen seuraavaa laskutusta. Jos shipper ei kykene todistamaan, että varaus oli epäilemättä virhe, TSO ei muuta tai peruuta varausta ja se laskutetaan kokonaan.

6 Vähittäismarkkinan tiedonvaihto

Vähittäismarkkinan keskitetty tiedonvaihto on maakaasumarkkinalain (587/2017 muutoksineen) mukaisesti järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tehtävä. Vähittäismarkkinoilla ei käytetä sähköisiä sanomaviestejä.

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija ylläpitää vähittäismarkkinoiden käyttöpaikkarekisteriä nk. [kaasudatahubissa \(KaTSO\)](#). Käyttöpaikkarekisteritietojen päivittämisestä vastaavat jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät. Käyttöpaikkarekisterissä ylläpidetään kaikkien muiden paitsi liesiasiakkaiden käyttöpaikkarekisteritietoja.

Jakeluverkonhaltijat toimittavat kaikkien päivittäin luettavien käyttöpaikkojen mittaustiedot taseselvitysaikataulun mukaisesti kaasudatahubiin. Näiden tietojen avulla lasketaan vähittäismyyjille, jakeluverkkoihin liittyneiden biokaasun syöttöpisteiden verkkoonsyöttäjille ja jakeluverkonhaltijoille käyttöpaikkakohtaiset laskutukseen tarvittavat energiamäärät. Kaasudatahubin tehtävänä on myös toimittaa shipper-kohtaiset summatiedot koko järjestelmän taseselvitykseen.

Mittaustietojen lähettämistä koskevat tekniset vaatimukset ovat määritellyt [Mittaustietojen SAF-aineistokuvaus kaasudatahubiin](#) -dokumentissa. Ohjeet taseselvitystietojen (energiatietojen) noutamiseen löytyvät [KaasuDatahubin käyttöohjeesta](#) sekä kaasudatahubin swagger-API-rajapintakuvauksesta (pääsy dokumenttiin vaatii rekisteröitymisen ja kirjautumisen KaasuDatahubiin).

Kaasudatahubin tekniset ohjeet ovat saatavilla järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan [portaalista](#) markkinaosapuoleksi rekisteröitymisen yhteydessä. Tekniset ohjeet sisältävät seuraavat dokumentit:

- Kaasun vähittäismarkkinoiden keskitetyn tiedonvaihdon rajapinnat
- Kaasudatahubin käyttöohje vähittäismyyjille, jakeluverkonhaltijoille ja biokaasun verkkoonsyöttäjille (jos liittynyt jakeluverkkoon)

Kaasudatahubin REST API-rajapintaan voi liittyä vain ennalta ilmoitetuista IP-osoitteista.

6.1 Tasejakso ja sen vaikutus mittaukseen ja laskutukseen

Markkinoiden avaamisen myötä vähittäismarkkinan tasejaksona on nk. kaasutoimituspäivä, joka alkaa Suomen aikaa aamulla klo 7.00 ja päättyy seuraavana vuorokautena aamulla klo 7.00. Tämä tarkoittaa, että muutot, katkaisut ja myyjänvaihdot astuvat voimaan niiden ensimmäisenä voimassaolopäivämääränä klo 7.00 Suomen aikaa alkaen. Vastaavasti voimassaolo päättyy viimeistä voimassaolopäivämäärää seuraavana kalenteripäivänä aamulla klo 7.00. Laskutusjaksona on nk. kaasukuukausi, joka alkaa kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä aamulla klo 7.00 ja päättyy seuraavan kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä aamulla klo 7.00.

Jakeluverkonhaltijat toimittavat järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle mittaukset kaikista päivittäin luettavista käyttöpaikoista joko tunti- tai päiväkohtaisina mittausaikasarjoina riippuen siitä, millaista mittausaikasarjaa käyttöpaikoista on saatavilla. Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija muuntaa päiväkohtaiset aikasarjat tunneiksi jakamalla päiväkohtaiset arvot 24 h:lla eli muuntamiseen ei käytetä tuntiprofiileja. Päiväkohtaisten mittausten luenta-ajanhetki ei välttämättä ajoitu täsmällisesti heti aamuun klo 7.00 jälkeen. Taseselvityksen kannalta on tärkeintä, että luenta-ajanhetki on kuitenkin mahdollisimman vakio, jotta kulutus sisältää aina 24 h (tai 23 tai 25 tuntia kesä- ja talviaikaan siirryttäessä).

6.2 Ei-päivittäin luettavien käyttöpaikkojen kulutuksen selvittäminen

Jakeluverkonhaltija vastaa jakeluverkkonsa ei-päivittäin luettavien käyttöpaikkojen mittaustietojen luennasta, mittaustietojen käsittelystä ja rekisteröinnistä, muuntamisesta energioiksi sekä tietojen toimittamisesta toimitusvelvolliselle vähittäismyyjälle. Jakeluverkon toimitusvelvollisen vähittäismyyjän on sovittava jakeluverkonhaltijan kanssa, kuinka tiedot toimitetaan osapuolten välillä. Jakeluverkonhaltija ja toimitusvelvollinen vähittäismyyjä voivat sopia keskenään, miten jakeluverkonhaltija toimittaa toimitusvelvolliselle vähittäismyyjälle käyttöpaikkakohtaisia kulutusarvioita ja mittaustietojen luennan jälkeen tasoituslaskennan tuloksia, joilla korjataan käyttöpaikkakohtaisesti arvioitujen kulutusten ja mitattujen kulutusten välinen erotus.

6.3 Biokaasun vähittäismyyntiin liittyvä tiedonvaihto

Vähittäismyyjillä on velvollisuus ilmoittaa käyttöpaikkakohtaisista biokaasun käytöistä kuukausittain verkonhaltijalleen, jotta jakeluverkonhaltija voi läpilaskuttaa maakaasuun liittyvät verot ja huoltovarmuusmaksut jakeluverkkoon liittyneiltä loppukäyttäjiltä. Biokaasun käyttöön liittyviä tietoja ei ylläpidetä keskitetyssä tiedonvaihdossa.

7 Taseselvityksen 1. korjauskierros ja korjauksiin liittyvä laskutus

7.1 Yleistä

Kaasun siirron säännöissä on taseselvityksen yhteydessä määritetty, että järjestelmävastaava siirtoverkon haltija suorittaa lopullisen taseselvityksen jälkeen taseselvityksen korjauskierroksia määrättyinä aikaväleinä.

Lopullisen taseselvityksen jälkeen korjaustarpeita voi aiheuttaa esimerkiksi lopullisen taseselvityksen aikana olleet virheet TSO:n tai DSO:n mittauksissa tai puuttuva / virheellinen shippertieto kaasun toimituskohteessa.

Mikäli TSO:n mittaus on ollut virheellinen lopullisen taseselvityksen aikana (siirtoverkon loppukäyttö, rajapistemittaus, biokaasun verkkoonsyöttö siirtoverkoston) ja virheen vaatimassa kaasumääräkorjauksessa päästään kiinni ainoastaan aikaväliin sekä kokonaismäärään, joka tulee korjata, jaetaan korjattava kaasumäärä tasaisesti ko. aikavälille. Jakeluverkon mittausten korjaukset ovat DSO:n vastuulla.

Se, että kaasumäärää ei pystytä allokoimaan tuntitason vaihtelut huomioiden, on huomioitu korjausten aiheuttamien laskujen yksikköhinnoissa. Tasepoikkeaman ja kapasiteettiylityksen osalta asiakasta veloitetaan pienemmällä hinnalla kuin mitä veloitus olisi alkuperäisen taseselvityksen yhteydessä ollut.

Kaasumääräkorjauksista voi muodostua laskutettavaa seuraavista komponenteista:

- Tasepoikkeama
- Kapasiteettiylitys
- Hyödykemaksu
- Valmisteverot

Kaasun siirron säännöt kpl 9.5 Ensimmäinen ja toinen korjaus

Shipperien, siirtoverkon loppukäyttäjien, vähittäismyyjien, biokaasun verkkoonsyöttäjien ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan välisiä tasevirheitä korjataan jokaisen toimituskuukauden osalta kaksi kertaa. Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija suorittaa ensimmäisen korjauskierroksen kolmantena kaasukuukautena toimituskuukauden jälkeen (esim. joulukuun ensimmäinen korjauslaskenta suoritetaan maaliskuussa) ja toinen toimituskuukautta seuraavan kalenterivuoden huhtikuussa kaikille edeltävän kalenterivuoden 12 toimituskuukaudelle. Tämän jälkeen tasevirheitä ei markkinaosapuolten välillä enää korjata muutoin kuin poikkeussyistä tai osapuolten kahdenvälisellä sopimuksella.

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija toimittaa tasevirheiden korjauslaskennan tulokset (korjatut taselaskentatulokset, joiden perusteella osapuoli voi määrittää tasevirheensä) markkinaosapuolille näiden välistä korjauslaskutusta varten. Lopullisen taseselvityksen tuloksia ei muuteta korjauslaskennan seurauksena.

7.2 Minimiraja korjauslaskutukselle

TSO:n minimikorjausraja toimijoiden väliseen laskutukseen on 5 €. Mikäli TSO:n laskeman osapuolikohtaisen korjauslaskun arvolisäverollinen loppusumma (hyvitys tai lisäveloitus) on välillä -5 € ja 5 € ei TSO laskuta osapuolta lainkaan. Tämän rajauksen nähdään heijastelevan laskutuksen aiheuttamia kustannuksia. Minimikorjausrajan takia laskuttamatta jäänyt saatava (hyvitys tai lisäveloitus) ei siirry seuraaville toimijoiden välisille tasekorjauslaskuille.

7.3 Tasepoikkeama

Markkinaosapuoli keneen vaikuttaa: Tasevastaava

Periaate: Korjattuja allokaatioita verrataan alkuperäisiin nominaatioihin. Laskutetaan / hyvitetään tasepoikkeaman muutos alkuperäiseen tasepoikkeamaan verrattuna.

Korjauksessa käytettävä hinta määräytyy korjattavan kuukauden hinnoittelun mukaisesti seuraavasti riippuen siitä, minkälainen muutos tasepoikkeamassa on:

- Veloitus neutraalilla kaasunhinnalla
 - o 0 → Negatiivinen
 - o Negatiivinen → Enemmän negatiivinen
- Hyvitys neutraalilla kaasunhinnalla
 - o 0 → Positiivinen
 - o Positiivinen → Enemmän positiivinen
- Hyvitys myyntihinnalla (Balance gas sell price)
 - o Negatiivinen → Vähemmän negatiivinen
 - o Negatiivinen → 0
- Veloitus ostohinnalla (Balance gas buy price)
 - o Positiivinen → Vähemmän positiivinen
 - o Positiivinen → 0

Tapaukset, joissa korjauksessa käytettävä hinta koostuu kahdesta komponentista:

- Alkuperäinen tasepoikkeama ollut negatiivinen ja muuttuu korjauksen myötä positiiviseksi
 - o Negatiivinen → 0: Hyvitys myyntihinnalla
 - o 0 → Positiivinen: Hyvitys neutraalilla kaasunhinnalla
- Alkuperäinen tasepoikkeama ollut positiivinen ja muuttuu korjauksen myötä negatiiviseksi
 - o Positiivinen → 0: Veloitus ostohinnalla
 - o 0 → Negatiivinen: Veloitus neutraalilla kaasun hinnalla

7.4 Kapasiteettiylitys (Ottovyöhyke, biokaasun syöttö)

Markkinaosapuoli keneen vaikuttaa: Shipper

Periaate: Korjattua allokaatiota verrataan alkuperäisiin kapasiteettivarauksiin. Laskutetaan / hyvitetään kapasiteettiylityksen muutokset.

Korjauksessa käytettävä hinta:

- Veloitus vuosituotteen hinnalla
 - o Määriä korjataan ylöspäin ja korjattujen määrien perusteella muodostuu kapasiteettiylitystä
- Hyvitys kapasiteettiylityksen hinnalla
 - o Määriä korjataan alaspäin ja korjattujen määrien perusteella asiakkaalta poistuu aiemmin laskutettua kapasiteettiylitystä

7.5 Hyödykemaksu

Markkinaosapuoli keneen vaikuttaa: Shipper

Periaate: Korjattua allokaatiota verrataan alkuperäiseen allokaatioon. Laskutetaan / hyvitetään allokaation muutos.

Korjauksessa käytettävä hinta:

- Tariffissa määritetty hyödykemaksun hinta
 - o Hyvitys, mikäli shipperille siirretty kaasumäärä pienenee korjauksen myötä
 - o Veloitus, mikäli shipperille siirretty kaasumäärä suurenee korjauksen myötä

7.6 Valmisteverot

Markkinaosapuoli keneen vaikuttaa: siirtoverkon loppukäyttäjä ja jakeluverkon haltija

Periaate: Mikäli TSO:n mittaus on lopullisen taseselvityksen yhteydessä näyttänyt

- *Liikaa* eli kaasumäärää korjataan pienemmäksi → Siirtoverkon loppukäyttäjälle / jakeluverkon haltijalle hyvitetään korjatun kaasumäärän mukaisesti valmisteveroja
- *Liian vähän* eli kaasumäärää korjataan suuremmaksi → Siirtoverkon loppukäyttäjältä / jakeluverkon haltijalta laskutetaan korjatun kaasumäärän mukaisesti lisää valmisteveroja

Korjauksessa käytettävä hinta:

- Valmisteverolle määritetty hinta